

Στεκόταν εντελώς ακίνητος και το χτύπημά του ήταν αστραπιαίο. Όσπου μια μέρα έφτιαξε ένα καμάκι και για μένα. Θα πήγαινα για ψάρεμα μαζί του. Μου έμαθε πού βρίσκονταν τα μεγαλύτερα ψάρια, τα βράχια που κρύβονταν τα χταπόδια, πώς να στέκομαι ακίνητος σαν ερωδιός και να περιμένω, με το καμάκι ζυγιασμένο λίγο πάνω απ' το νερό και τη σκιά μου να πέφτει προς τα πίσω για να μην τρομάξω τα ψάρια. Σας λέω αλήθεια: το να καμακώσεις για πρώτη φορά ένα ψάρι ήταν σαν να σκοράρεις το γκολ της νίκης για τα Λασποπούλια – μάλλον η καλύτερη αίσθηση στον κόσμο.

ΔΙΑΒΑΣΕ ΕΔΩ

Ο Κενσούκε φαινόταν να ξέρει όλα τα δέντρα του δάσους ένα προς ένα, ποια είχαν φρούτα, ποια απ' αυτά ήταν ώριμα και ποια όχι, ποια άξιζαν τον κόπο να σκαρφαλώσεις. Σκαρφάλωνε στα πιο δύσκολα δέντρα με σβελτάδα, σιγουριά και χωρίς κανένα φόβο. Τίποτα δεν τον τρώμαζε μέσα στο δάσος: ούτε οι γίββωνες με τα ουρλιαχτά τους που πηδούσαν πάνω από το κεφάλι του για να τον απομακρύνουν από τα φρούτα τους, ούτε οι μέλισσες που βούιζαν απειλητικά γύρω του όταν κατέβαζε την κερήθρα τους από κάποια κουφάλα ψηλά πάνω στα δέντρα (χρησιμοποιούσε το μέλι για να γλυκαίνει και να συντηρεί φρούτα). Και πάντοτε ερχόταν μαζί η οικογένεια των ουραγοτάγκων, ακολουθώντας μας κατά πόδας μέσα στο δάσος, πότε ελέγχοντας το μονοπάτι μπροστά, πότε παίζοντας κυνηγητό πίσω μας. Αρκούσε μόνο να αρχίσει το τραγούδι ο Κενσούκε, και έρχονταν μεμιάς. Φαίνονταν σαν να υπνωτίζονταν σχεδόν από τον ήχο της φωνής του. Η Στέλλα κι εγώ τους κεντριζαμε το

ενδιαφέρον, αλλά κι αυτοί, όπως κι εμείς, ήταν διστακτικοί, και για την ώρα κρατούσαμε αποστάσεις.

Ένα απόγευμα, εντελώς αναπάντεχα, καθώς παρακολουθούσα τον Κενσούκε να ψαρεύει, ένα από τα μικρά σκαρφάλωσε στην αγκαλιά μου και άρχισε να εξετάζει με το δάχτυλό του τη μύτη μου και μετά να ερευνά το αντί μου. Κάποια στιγμή το τράβηξε πιο δυνατά, αλλά δε διαμαρτυρήθηκε. Ε, μετά απ' αυτό, τα υπόλοιπα έκαναν το ίδιο, χρησιμοποιώντας με σαν μονόζυγο. Ακόμα και τα μεγαλύτερα σε ηλικία και πιο μεγαλόσωμα άπλωναν πού και πού τα χέρια τους και με άγγιζαν, ευτυχώς όμως ήταν πάντα πολύ πιο διστακτικά και επιφυλακτικά. Αλλά η Στέλλα πάντα κρατιόταν σε απόσταση, και το ίδιο έκαναν κι αυτοί.

Όλο αυτόν τον καιρό –πρέπει να είχα πια αρκετούς μήνες πάνω στο νησί– ο Κενσούκε μιλούσε ελάχιστα. Τα λιγοστά αγγλικά που μιλούσε ήταν φανερό πως τον δυσκόλευαν. Οι λέξεις δε βοηθούσαν πολύ. Έτσι, καταφεύγαμε κυρίως σε χαμόγελα και νεύματα, σε τραγούδια και νοήματα. Μερικές φορές χαράζαμε ακόμα και σχέδια πάνω στην άμμο για να συνεννοηθούμε. Κουτσά στραβά, τα καταφέραμε. Αλλά υπήρχαν τόσα πράγματα που λαχταρούσα να μάθω! Πώς είχε βρεθεί ολομόναχος πάνω στο νησί; Πόσον καιρό είχε εδώ; Και πώς βρέθηκε με τόσα κατσαρολικά και εργαλεία και το μεγάλο μαχαίρι που είχε πάντα περασμένο στη ζώνη του; Πώς γινόταν ένα από τα μπαούλα του να είναι γεμάτο σεντόνια; Από πού είχαν έρθει; Από πού είχε έρθει αυτός; Και γιατί τώρα ήταν τόσο καλός, τόσο πονετικός μαζί μου, ενώ ήταν

φανερό πως πριν με αντιπαθούσε; Αλλά, όποτε προσπαθούσα να τον ρωτήσω κάτι σχετικό, κουνούσε απλά το κεφάλι του και μου γύριζε την πλάτη σαν να ήταν κουφός και να ντρεπόταν για την αναπηρία του. Δεν ήμουν ποτέ σίγουρος αν πραγματικά δεν καταλάβαινε ή απλά δεν ήθελε να καταλάβει. Το σίγουρο ήταν πως δεν ένιωθε άνετα, κι έτσι δεν επέμενα. Οι ερωτήσεις ήταν, φαίνεται, δυσάρεστες. Τελικά αρκέστηκα στο να περιμένω.

Η ζωή μαζί του ήταν όλο δουλειές και ακριβής σαν ρολόι. Ξυπνούσαμε τα χαράματα και παίρναμε το μονοπάτι για να πλυθούμε στο ποταμάκι που κατέβαινε κελαρυστό και δροσερό από την πλαγιά του λόφου και έπεφτε σε μια μεγάλη γούρνα με λεία βράχια. Εδώ πλέναμε τα σεντόνια και τα ρούχα μας (τόρα μου είχε φτιάξει και κιμονό), τρίβοντας και χτυπώντας τα στα βράχια πριν τα κρεμάσουμε για να στεγνώσουν στα κλαδιά ενός δέντρου εκεί κοντά. Το πρωινό μας ήταν ένας παχύρρευστος χυμός από φρούτα, που κάθε μέρα ήταν διαφορετικά, και μπανάνες ή καρύδες. Ποτέ δε βαρέθηκα τις μπανάνες, αλλά γρήγορα σιχάθηκα τις καρύδες. Περνούσαμε τα πρωινά ψαρεύοντας στα ρηχά ή μαζεύοντας φρούτα στο δάσος. Μερικές φορές, μετά από κάποια καταιγίδα, ψάχναμε στην παραλία για τα κοχύλια που ζωγράφιζε –μόνο τα πιο μεγάλα και πλατιά έκαναν– ή για ξύλα που είχε ξεβράσει η θάλασσα και τα στοιβάζαμε στο πίσω μέρος της σπηλιάς. Υπήρχαν δυο στοίβες εκεί, μια με ξύλα για τη φωτιά και η άλλη, υποθέτω, για τα έργα που έκανε. Μετά επιστρέφαμε στη σπηλιά για ένα γεύμα με ωμά ψάρια (πάντα νοστιμότητα), που συ-

χνά συνοδεύαμε με καρπό αρτόδεντρου (άγευστο και δύσκολο να τον καταπιείς). Παίρναμε κατόπιν και οι δύο έναν υπνάκο και έπειτα στρωνόταν στο τραπέζι του για να ζωγραφίζει. Με απορροφούσε τόσο να τον βλέπω να ζωγραφίζει, που μου φαινόταν πως ο ήλιος έδυε και το σκοτάδι έπεφτε πολύ γρήγορα. Τα βράδια μαγειρεύαμε ψαρόσουπα στη φωτιά. Τα πάντα έμπαιναν μέσα, κεφάλια και ουρές, και μια ντουζίνα διαφορετικά χορταρικά –ο Κενσούκε δεν άφηγε τίποτα να πάει χαμένο–, και μετά υπήρχαν πάντα μπανάνες, όσες ήθελα. Δεν πείνασα ποτέ. Όταν τελειώναμε το δείπνο, καθόμασταν και οι δυο στην είσοδο της σπηλιάς και κοιτάζαμε τον ήλιο να πέφτει στη θάλασσα. Μετά, χωρίς να πει λέξη, σηκωνόταν όρθιος. Κάναμε μια σοβαρή υπόκλιση, έστρωνε την ψάθα του και με άφηγε στη δική μου.

Το να βλέπω τον Κενσούκε να δουλεύει ήταν πάντοτε για μένα ένα θαύμα – ήταν τόσο αφοσιωμένος, τόσο συγκεντρωμένος σε ό,τι έκανε! Αλλά το καλύτερο απ' όλα ήταν να τον βλέπεις να ζωγραφίζει. Στην αρχή με άφηγε μόνο να τον παρατηρώ γονατισμένος δίπλα του. Όμως αισθανόμουν πως και σ' αυτό προτιμούσε να είναι μόνος, πως δεν ήθελε να τον ενοχλούν. Στο τραπέζι μπροστά του έβαζε τρία πιατάκια: ένα πιατάκι με μελάνι χταποδιού (για τον Κενσούκε, τα χταπόδια δεν ήταν μόνο για φαγητό), ένα πιατάκι με νερό και ένα για να τα αναμειγνύει. Κρατούσε πάντα το πινέλο όρθιο και πολύ σταθερό στο χέρι του, ο αντίχειρας από τη μια πλευρά και τα υπόλοιπα δάχτυλα από την άλλη. Γονατισμένος, έσκυβε πάνω από το έργο του, με τα γένια του σχεδόν να

ακουμπάνε το κοχύλι που ζωγράφιζε – νομίζω πως ίσως ήταν λίγο μύωπας. Τον παρακολουθούσα ώρες ατέλειωτες, θαυμάζοντας τη λεπτότητα της δουλειάς του, τη σιγουριά της πινελιάς του.

Όσπου ένα βροχερό απόγευμα –και εκεί, όταν έβρεχε, έβρεχε– είδα ότι είχε βγάλει ένα κοχύλι, τρία πιατάκια και ένα πινέλο και για μένα. Του άρεσε πολύ να με διδάσκει σε κάθε αδέξια απόπειρα που έκανα. Θυμάμαι πως κάποτε, όταν πρωτοξεκίνησα, προσπάθησα να ζωγραφίσω τη μέδουσα που μου είχε επιτεθεί. Γέλασε δυνατά, αλλά όχι κοροϊδευτικά, αναγνωρίζοντας μάλλον αυτό που μας είχε φέρει μαζί. Πάντα μού άρεσε να ζωγραφίζω, αλλά από τον Κενσούκε έμαθα να το αγαπώ, έμαθα πως για να σχεδιάσω ή να ζωγραφίσω έπρεπε πρώτα να παρατηρώ προσεκτικά, μετά να φτιάχνω την εικόνα στο μυαλό μου, να τη στέλνω στο χέρι μου, στην άκρη του πινέλου και από εκεί στο κοχύλι. Μου τα έμαθε όλα αυτά χωρίς να μιλάει. Απλά μού έδειχνε.

Η απόδειξη της αξίας και της επιδεξιότητάς του βρισκόταν παντού τριγύρω. Τα έπιπλα στη σπηλιά πρέπει να ήταν έργα δικά του, φτιαγμένα κυρίως από ξύλα που ξέβραζε η θάλασσα: τα μπαούλα, ο πάγκος που δούλευε, τα ράφια, το τραπέζι. Πρέπει να είχε πλέξει ο ίδιος τις ψάθες, τις καλαμωτές από μπαμπού, τα πάντα. Κι αν τα κοίταζες από κοντά, έβλεπες πως όλα είχαν τέλειο φινιρισμα, δεν είχαν καθόλου καρφιά, ούτε βίδες, αλλά ήταν όλα καλοδουλεμένες ξυλοδεσιές. Όπου χρειαζόταν, είχε χρησιμοποιήσει κάποιο είδος κόλλας και μερικές φορές χειροποίητο σκοινί. Σκοινιά για σκαρφάλωμα σε δέντρα,

καμάκια, δίχτυα και καλάμια ψαρέματος ήταν στοιβαγμένα σε μια γωνιά (αν και ποτέ δεν τον είχα δει να ψαρεύει με καλάμι). Πρέπει να τα είχε φτιάξει όλα μόνος του.

Έφτιαχνε μόνος του ακόμα και τα πινέλα, και γρήγορα ανακάλυψα πώς ο Κενσούκε συμπαθούσε ιδιαίτερα έναν ουραγκοτάγκο, μία μεγάλη θηλυκιά που τη φώναζε Τομοντάτσι και ερχόταν συχνά και καθόταν πλάι του για να την ξύσει και να της περιποιηθεί το τρίχωμα (όπως κάνουν οι ουραγκοτάγκοι μεταξύ τους). Μια μέρα ο Κενσούκε την έξυνε απαλά έξω από την είσοδο της σπηλιάς και οι άλλοι ουραγκοτάγκοι κοίταζαν, όταν τον είδα ξαφνικά να τραβάει επίτηδες και να βγάζει τις πιο μακριές και σκουρόχρωμες τρίχες από την πλάτη της. Τις σήκωσε ψηλά για να μου τις δείξει, χαμογελώντας συνωμοτικά. Εκείνη τη στιγμή δεν κατάλαβα τι είχε στο μυαλό του. Αργότερα, τον είδα στον πάγκο του να τις κόβει με το μαχαίρι, να τις βουτάει στο χυμό που τον είχα δει να βγάζει από τον κορμό ενός δέντρου εκείνο το πρωί, να κόβει ένα μικρό κομμάτι μπαμπού και να γεμίζει το κοίλωμα με τις τρίχες της Τομοντάτσι. Μια μέρα αργότερα, η κόλλα είχε στεγνώσει και είχε ένα ωραίο πινέλο. Ο Κενσούκε φαίνεται πως είχε βρει τρόπους να ικανοποιεί κάθε ανάγκη του.

Ένα απόγευμα ζωγραφίζαμε σιωπηλοί, η βροχή να πέφτει σαν καταρράχτης στο δάσος κάτω από τη σπηλιά, όταν ξαφνικά ο Κενσούκε σταμάτησε, ακούμπησε κάτω το πινέλο του και είπε πολύ αργά και με πολύ μετρημένο τρόπο, σαν να σκεφτόταν πώς να το πει πολύ

καιρό «Εγώ διδάξω εσένα ζωγραφική, Μάικα». (Ήταν η πρώτη φορά που με φώναζε με τ' όνομά μου.) «Εσύ διδάξει εμένα μιλάω αγγλικά. Εγώ θέλω μιλάω αγγλικά. Εσύ διδάξει εμένα».

Ήταν το ξεκίνημα ενός μαθήματος αγγλικής που κράτησε πολλούς μήνες. Κάθε μέρα, από το πρωί ως το βράδυ, μετάφραζα τα πάντα γύρω μας στα αγγλικά. Κάναμε ό,τι κάναμε πάντα, αλλά τώρα εγώ μιλούσα συνεχώς και αυτός επαναλάμβανε όποια λέξη ή όποια φράση ήθελε. Το πρόσωπό του ρυτίδιαζε από την προσπάθεια.

Όποτε έλεγε κάποια λέξη, ήταν σαν να τυπωνόταν στο μυαλό του. Μια φορά να την έλεγε, μια φορά να τη χρησιμοποιούσε, σπάνια την ξεχνούσε, κι όποτε γινόταν αυτό, τα έβαζε με τον εαυτό του. Μερικές φορές, όταν πρόφερα κάποια καινούρια λέξη, τα μάτια του ξαφνικά έλαμπαν. Κουνούσε το κεφάλι του και χαμογελούσε σαν να την αναγνώριζε, σαν να χαιρετούσε κάποιον παλιό φίλο. Την επαναλάμβανε ξανά και ξανά, απολαμβάνοντας τον ήχο της πριν την αποθηκεύσει για πάντα στη μνήμη του. Και βέβαια, όσο περισσότερες λέξεις μάθαινε, τόσο περισσότερο πειραματιζόταν με τη χρήση τους. Οι σκέτες λέξεις έγιναν κοφτές φράσεις και αργότερα ολόκληρες προτάσεις. Παρ' όλα αυτά, η προφορά του ποτέ δε βελτιώθηκε, όσο κι αν προσπάθησε. Το Μάικλ ήταν πάντα Μάικα – μερικές φορές και Μαϊκασάν. Τουλάχιστον τώρα μπορούσαμε να μιλάμε πιο εύκολα μεταξύ μας: η μακρόχρονη σιωπή που πάνω της σφυρηλατήθηκε η φιλία μας είχε λήξει. Δε στάθηκε ποτέ εμπόδιο ανάμεσά μας, αλλά μας περιόριζε.

Ένα απόγευμα καθόμασταν στην είσοδο της σπηλιάς, όταν ξαφνικά είπε «Θα δεις τώρα αν καταλαβαίνω, Μαϊκασάν. Θα μου πεις ιστορία, ιστορία δική σου, πού ζεις, γιατί ήρθες εδώ νησί μου. Από μωρό μέχρι τώρα. Ακούω».

Έτσι και έκανα. Του μίλησα για το σπίτι μου, για τη μητέρα και τον πατέρα μου, για το εργοστάσιο τούβλων που έκλεισε, για το ποδόσφαιρο με τον Έντι και τα Λασποπούλια, για την *Πέγκυ Σου* και το ταξίδι μας, για το ποδόσφαιρο στη Βραζιλία και τα λιοντάρια στην Αφρική, για τις αράχνες στην Αυστραλία, για την αρρώστια της μητέρας μου, για τη βραδιά που έπεσα στη θάλασσα.

«Πολύ καλά. Εγώ καταλαβαίνω. Πολύ καλά» είπε όταν τελείωσα. «Σου αρέσει λοιπόν ποδόσφαιρο. Όταν εγώ μικρός, παίζω κι εγώ ποδόσφαιρο. Πολύ χαρούμενα χρόνια, πολλά χρόνια πριν, στην Ιαπωνία, πατρίδα μου». Έμεινε για λίγο αμίλητος. «Εσύ πολύ μακριά από σπίτι, Μαϊκασάν. Εσύ πολύ λυπημένος μερικές φορές. Εγώ βλέπω. Γι' αυτό εγώ σε κάνω χαρούμενο. Αύριο πάμε ψάρεμα και ίσως σου πω δική μου ιστορία. Δική μου ιστορία, δική σου ιστορία, ίσως ίδια ιστορία τώρα». Ο ήλιος είχε πέσει απότομα. Σηκωθήκαμε και υποκλιθήκαμε. «*Ογιασούμι μασάι*» είπε.

«Καληνύχτα» είπα. Ήταν η μοναδική φορά μέσα στην ημέρα που μιλούσε γιαπωνέζικα, παρ' όλο που τραγουδούσε κυρίως στα γιαπωνέζικα. Τον είχα μάθει το «Χαρωπά τα δυο μου χέρια τα χτυπά», που πάντα τον έκανε να γελάει όταν το τραγουδούσε. Μου άρεσε το γέλιο του.

Δεν ήταν ποτέ δυνατό, αλλά μάλλον ένα παρατεταμένο χαχανητό· πάντα όμως μου ζέσταινε την καρδιά.

Το επόμενο πρωί, πήρε δυο καλάμια ψαρέματος κι ένα δίχτυ και πήραμε το δρόμο για το δάσος. «Σήμερα πιάνουμε μεγάλα ψάρια, Μάικα, όχι μικρά ψάρια» δήλωσε. Πηγαίναμε στο μέρος του νησιού όπου πριν από μήνες με είχε ξεβράσει η θάλασσα αλλά σπάνια επισκεπτόμαστε, καθώς εκεί δεν υπήρχαν σχεδόν καθόλου φρούτα. Έπρεπε να ακολουθήσουμε ένα δύσκολο μονοπάτι μέσα στο δάσος πριν κατέβουμε το δρομάκι μιας απότομης πλαγιάς που έβγαζε σε έναν κρυφό, αμμονδερό κολπίσκο. Μόλις βγήκαμε από το δάσος στην παραλία, η Στέλλα άρχισε να τρέχει και να χοροπηδάει στα ρηγά, γαβγίζοντάς μου να παίζουμε.

Ξαφνικά, ο Κενσούκε με έπιασε από το μπράτσο. «Κοίτα, Μαϊκασάν. Τι βλέπεις;» Το βλέμμα του ήταν ζαβολιάρικο. Δεν ήξερα τι να κοιτάξω. «Τίποτα εδώ, ναι; Εγώ πολύ έξυπνος. Κοίτα». Πήγε στην άκρη της παραλίας και εγώ τον ακολούθησα. Όταν φτάσαμε, άρχισε να τραβάει χόρτα και κλαδιά κάτω από τα δέντρα. Με έκπληξη είδα ότι έβγαιναν όλα εύκολα. Στην αρχή πρόσεξα κάτι που έμοιαζε με κορμό δέντρου βυθισμένο στην άμμο, αλλά, καθώς απομάκρυνε κι άλλα κλαδιά, είδα ότι ήταν ένα σκάφος, ένα μονόξυλο· ένας μακρύς, σκαλισμένος κορμός δέντρου με ζυγοστάτες αριστερά και δεξιά. Ήταν καλυμμένο με καραβόπανο, το οποίο δίπλωσε πολύ αργά, χαχανίζοντας σαν παιδί.

Και εκεί, μέσα στο μονόξυλο, δίπλα σε ένα μακρύ κουπί, βρισκόταν η μπάλα μου. Την έπιασε και μου την

πέταξε. Ήταν πιο μαλακή τώρα και το άσπρο δέρμα είχε σκασίματα και ήταν ξεθωριασμένο, αλλά μπορούσα ακόμα να διαβάσω το όνομα του Έντι.

